

Internationella PM

Gunnar Enequist
Utredningsavdelningen

08-563 085 59
gunnar.enequist@hsv.se

2006-03-21

Mer information hittar du på www.hsv.se

I Högskoleverkets instruktion från regeringen ingår att bevaka nationella och internationella förhållanden och tendenser som är viktiga för högskolans verksamhet. Den internationella bevakningen redovisas bl.a. i nyhetsbrev, rapporter och kortare PM, varav denna är en. Innehållet i våra PM kan t.ex. vara analyser, beskrivningar av utländska förhållanden och referat av utländska rapporter. De publiceras endast på Högskoleverkets webbplats www.hsv.se.

Frankrike prövar nya vägar att bredda rekryteringen till högre utbildning

Författare: Nita Molander, Högskoleverket

Inledning

I april 2001 meddelade Frankrikes dåvarande utbildningsminister Jack Lang att Institut d'études politique de Paris (IEP)¹, vanligen benämnt Sciences Po, får tillämpa alternativa antagningssätt² till sitt lärosäte. Initiativet till försöksverksamheten kommer från Sciences Po och syftar till att öka demokratiseringen inom den högre utbildningen i Frankrike. Den alternativa antagningen omfattar elever från gymnasieskolor i s.k. prioriterade områden³. Dessa skolor ligger i städer och förorter som av regeringen klassats som missgynnade. Målet med den alternativa antagningen är att öka mångfalden inom högre utbildning genom att fler studenter från socialt och ekonomiskt eftersatta grupper ska antas.

Intresset för den alternativa antagningen är stort, inte minst inom näringslivet och många av de stora företagen stöder en ökad mångfald i rekryteringen. Ett exempel är France Télévision som 2004 ingick ett avtal med Sciences Po där företaget förbinder sig att finansiera tre stipendier för studier vid l'Ecole de journalism de Sciences Po och att erbjuda avlönade praktikplatser.

Bakgrund

Utbildningen vid Sciences Po är femårig och studenterna rekryteras sedan länge huvudsakligen från kulturellt och/eller ekonomiskt privilegierade grupper i samhället. År 1998 var andelen studerande från dessa grupper 81 procent. Beslutet om prioriterad utbild-

---

¹ Lärosäte för högre utbildning i statsvetenskap. IEP finns även i Aix-en-Provence, Bordeaux, Grenoble, Lille, Lyon, Rennes, Strasbourg och Toulouse. Totalt ca 6 700 studenter i hela landet.

² Conventions Education Prioritaire (CEP).

³ Zone d'éducation prioritaire (ZEP), Réseau d'éducation prioritaire (REP).

ning, som innebär att en alternativ antagning får prövas, har kommit till för att Sciences Po ska kunna rekrytera de bästa eleverna från prioriterade områden.

Sciences Po betonar själva att aktörerna inom högre utbildning har ett stort ansvar när det gäller att förbättra tillgängligheten till utbildning, stärka rörligheten bland ungdomar i underprivilegerade områden, bygga broar och riva murar i samhället samt att ge integrationen ett konkret innehåll. Universitetet har därför, i dialog med gymnasielärarna i de prioriterade områdena, identifierat vilka hinder som finns för en bredare rekrytering. De största hindren anser man vara följande.

- *Dålig ekonomi.* Hur ska en gymnasieelev kunna föreställa sig mångåriga universitetsstudier med osäkra framtidsutsikter när familjen lever på mindre än 1 000 euro i månaden?
- *Brist på specifik information.* Det räcker inte med broschyrer och liknande information – informationen måste komma från någon som eleven känner eller har direkt kontakt med.
- *Urvalsprovets uppläggning.* De traditionella proven är förknippade med och speglar den sociala skevheten i samhället.
- *Självcensur.* Fenomenet självcensur kan enkelt sammanfattas som att ”Sciences Po är ingenting för mig”.

Med tanke på hindren räcker det inte med att anordna alternativ antagning. Det krävs också infrastruktur i form av bl.a. finansiellt stöd, pedagogisk uppföljning och information för att nå upp till beslutets intentioner.

Traditionell antagning

Det traditionella sättet att anta studenter till Sciences Po är via ett inträdesprov som består av fyra skriftliga delar. I den första, allmänna, delen får den sökande välja mellan att skriva en uppsats eller att kommentera en given text (4 timmar). Den andra delen är ett historieprov om världen från 1914 till våra dagar, med tre valfria inriktningar (4 timmar). Den tredje delen är ett prov i moderna språk som i sin tur består av tre delar som ska visa textförståelse i ett aktuellt ämne (3 timmar). Språket kan t.ex. vara engelska, arabiska eller ryska. Det fjärde och sista provet handlar om samtidsorientering med utgångspunkt i två valfria delar som omfattar t.ex. statistiskt underlag, grafiska tabeller, skisser eller texter (4 timmar).

Försöket med alternativ antagning

Försöket med alternativ antagning förutsätter, enligt bestämmelserna, att de elever som senare får delta i antagningen vid Sciences Po har sållats fram genom ett mycket noggrant urvalsförfarande. Urvalet ska ske så sent som möjligt på våren under det sista läsåret. Urvalet ska bygga på gymnasieelevernas potential snarare än deras kunskaper.

En av förutsättningarna för att lyckas med ett projekt av detta slag är att börja från grunden, menar man vid Sciences Po. Det är därför rektorer och lärare från de utvalda skolorna står i centrum för detta initiativ. Det är dessa som bäst känner till elevernas

intellektuella kapacitet och potential och också de som bäst kan vägleda dem och ge dem den förberedelse de behöver. Detta innebär att Sciences Po delar med sig av sitt antagningskunnande och överlämnar en stor del av sitt ansvar för antagningen till gymnasielärarna. Detta faktum är i och för sig inte något nytt. Lärare i den tredje och sista årskursen på gymnasiet ingår nämligen i den nationella skolinspektionen, som är den instans som för närvarande väljer vilka ämnen som ska ingå i de traditionella inträdesproven vid Sciences Po.

Det bör också framhållas att även om de alternativa antagningsproven vid Sciences Po är särskilt anpassade till den aktuella elevgruppen, anses de minst lika krävande och svåra som de traditionella antagningsproven.

Den alternativa antagningsprocessen består av två delar. Den första delen är en behörighetsbedömning av de sökande som görs vid respektive skola. Den andra delen består av ett muntligt prov vid Sciences Po.

Behörighetsbedömning inom gymnasieskolan

De sökande till Sciences Po förväntas ha intellektuell nyfikenhet, inlärningsförmåga och studieförmåga, personligt engagemang och motivation samt god skrivförmåga. Bedömningen av om de har dessa kvaliteter och är behöriga att söka görs av lärarteam vid berörda gymnasieskolor. Grunden för bedömningen är en uppsats om ett valfritt ämne som eleverna självständigt ska skriva. Detta arbete utförs under en sexveckorsperiod. Uppsatsen ska kompletteras med en sammanfattning och en personlig eftertanke.

Nästa steg är att eleven försvarar sin uppsats inför en intern jury inom skolan. Juryn väljer sedan ut de som får söka. Urvalet grundar sig på en bedömning av den sökandes uppsats till form och innehåll, studieförmåga och förmåga att uttrycka sig skriftligt. Dessutom görs en värdering av elevens potential och studieresultat under gymnasietiden. Juryns bedömning av de sökande överlämnas därefter till Sciences Po tillsammans med motiveringarna för urvalet. Gymnasieskolan fattar sitt beslut om urvalet senast den sista april och överlämnar det till Sciences Po i början av maj.

Antagningsprocessen vid Sciences Po

Den alternativa antagningen äger rum vid Sciences Po i Paris och sker under de två första veckorna i juli efter det att gymnasieskolorna genomfört sina skriftliga studentexamensprov (le bac).

De handlingar som ska lämnas in består av

- uppsatsen från behörighetsbedömningen
- betyg från alla tre årskurserna i gymnasiet
- kopia på resultatet från ”bac blanc”⁴
- skoljuryns behörighetsbedömning

---

⁴ ”Bac blanc” är en slags övningsexamen under senvintern inför den riktiga studentexamen ”le baccalauréat”, allmänt kallad ”le bac” som äger rum till sommaren.

Under försommaren kompletteras ansökan med resultaten från studentexamen (le bac) inför antagningsprovet i juli.

Antagningprovet sker i form av ett muntligt samtal om 30 till 40 minuter mellan den sökande och antagningsjuryn. Om den sökandes uppsats kan ge underlag till dialog mellan juryn och den sökande kommer större delen av tiden att ägnas åt samtal kring uppsatsen. En alternativ uppläggning är att juryn under samtalets gång presenterar ett material som den sökande ska reagera på.

Antagningsjuryn består av fem till sex personer som till exempel kan vara universitetslärare, höga statstjänstemän, chefer från näringslivet, lärare och representanter för ledningen vid Sciences Po eller särskilt inbjudna personer.

Stöd före och under utbildningen

Som redovisats ovan har flera hinder för bredare rekrytering identifierats. För att minska dessa hinder vidtas en rad åtgärder.

Information och vägledning

Information och vägledning är viktiga medel för att bredda rekryteringen. I de flesta fall har eleverna i prioriterade områden antingen aldrig hört talas om Sciences Po eller också har de intalat sig att det inte är något för dem, dvs. självcensuren har trätt in. Fenomenet självcensur finns även hos lärarna utan att de själva är medvetna om det. De kan ofta ha svårt att tänka tanken att vissa elever skulle kunna gå vidare till högre studier på grund av rådande socioekonomiska omständigheter. För att bryta dessa psykologiska och kulturella hinder är det viktigt att kontakter och handlingsprogram för att vägleda eleverna upprättas före själva antagningen. Det görs bl.a. genom att frivilliga studenter från Sciences Po varje år besöker de berörda skolorna för att informera och uppmuntra eleverna. Gymnasieeleverna får också tillfälle att lära känna studenterna personligen.

För att gymnasieeleverna ska lära känna också den fysiska miljön får de besöka Sciences Po. Där kan de även få delta i föreläsningar och få möjlighet att träffa unga yrkesverkssamma som har examinerats från Sciences Po. Utöver dessa personliga möten i skolorna och vid universitet har eleverna möjlighet att genom Internet följa föreläsningar direkt eller via videoinspelning, och de ges möjlighet att per telefon ställa frågor om innehållet.

Kontinuerligt stöd och utvärdering

När studenten väl har antagits följer ett batteri av stöd. Ett exempel är att äldre studenter på frivillig bas fungerar som faddrar. Deras uppgift är att stödja studenterna, inte bara när det gäller studierna utan även på andra sätt. Lärare fungerar som handledare och referenspersoner och om det finns behov kan även lärare från den tidigare skolan medverka. Bibliotekarierna hjälper till med litteratursökning. Allt detta sker fakultetsvis och syftar till att ge studenterna goda chanser att lyckas med sina högre studier. För att stärka integrationen med studenter utanför den egna fakulteten ges under tre veckor i september gemensamma föreläsningar för förstaårsstudenter från olika fakulteter.

En utvärderingskommitté med representanter för ministeriet, Sciences Po och de berörda skolorna mäter resultaten från detta pilotprojekt som sedan jämförs med resultaten från den traditionella antagningen. Vid behov kan projektet vidareutvecklas inom de givna ramarna.

Finansiellt stöd

Kostnaderna är det största hindret för att genomföra en flerårig högre utbildning för studenter som kommer från mindre bemedlade familjer. För att dessa studenter ska kunna ägna sig åt studierna utan att behöva tänka på arbete eller på att ligga familjen till last, beslutades år 2001 om ett statligt behovsprövat studiebidrag motsvarande högst 40 000 francs per år till varje student. Vidare beräknades ett bostadsbidrag på högst 20 000 francs. Omräknat till svenska kronor motsvarade det totala bidraget år 2001 ca 83 000 kronor per år. Därutöver får alla studenter med stipendium ett litteraturbidrag om 500 euro under det första året.

Resultaten är lovande

Sedan försöksverksamheten tog sin början år 2001 har antalet anslutna gymnasieskolor och antalet alternativt antagna studenter vid Sciences Po ökat snabbt. Antalet anslutna skolor var från början 7 och ökade till 33 under 2004/2005, medan antalet antagna studenter har ökat från 17 antagna år 2001 till 189 år 2005. Ökningen i antal studenter jämfört med året innan var 57.

Studieresultaten för de studenter som antagits via den alternativa antagningen är jämförbara med resultaten för de studenter som antagits med traditionella inträdesprov. De studenter som antogs till det första försöksåret examineras våren 2006. Av denna kull finns 9 av 10 studenter fortfarande kvar under det sista studieåret. Den sociala integrationen uppges också fungera mycket bra, bl.a. genom de gemensamma föreläsningar som alla nybörjarstudenter tar del av under de första tre studiemånaderna.

Av de alternativt antagna studenterna är 50 – 70 procent i varje årskull barn till arbetslösa, arbetare eller lägre tjänstemän. Två tredjedelar av de alternativt antagna har minst en förälder född utanför Frankrike och mer än hälften (55 procent) har båda föräldrar födda utomlands. Av de antagna får tre fjärdedelar ekonomiskt stöd.

Resultaten hitintills anses av Sciences Po som mycket lovande. Man pekar på fem grundpelare som har bidragit till det lyckosamma resultatet, nämligen den nära kopplingen mellan berörda gymnasieskolor och ett strikt urval, satsningen på integration, satsningen på ekonomiskt stöd samt användningen av dem som lyckats som goda exempel. Det senare är kanske det allra viktigaste. Studenter som återvänder till sina gamla skolor och berättar om sina erfarenheter tjänar som förebilder och goda exempel.

Källor: Ministère de l'éducation national:

<http://www.education.gouv.fr/discours/2001/scipocp.htm>

Sciences Po: <http://www.sciences-po.fr/>